

RAPORT SEMESTRIAL DE PROGRES
PRIVIND IMPLEMENTAREA PROIECTULUI
"FORTIFICAREA CONTROLULUI HIV ÎN REPUBLICA
MOLDOVA, 2015-2017"
IANUARIE - IUNIE ANUL 2016

Raport elaborat de Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate

CTRLSOFT

Str. V. Alecsandri 99/1, MD-2012, Chisinau, Republica Moldova. Tel. 373 22 226343, fax 373 22 226387; e-mail: office@pas.md, www.pas.md

INFORMAȚII GENERALE DESPRE GRANT

Titlul Proiectului:	Fortificarea controlului HIV în Republica Moldova, 2015-2017
Donator:	Fondul Global de Combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei
Numărul grantului:	MDA-H-PAS
Recipientul Principal:	Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS)
Data demarării proiectului:	01 ianuarie 2015
Data finisării proiectului:	31 decembrie 2017
Valoarea totală a grantului:	8,284,729.00 Euro
Perioada cuprinsă de prezentul raport:	01 ianuarie 2016 – 30 iunie 2016

ACRONIME ȘI ABREVIERI

APL	Autoritate Publică Locală
AO	Asociație Obștească
BSB	Bărbați care fac sex cu bărbații
CDI	Persoanele care consumă droguri injectabile
CNC	Consiliul național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și control al tuberculozei
CSR	Centru Social Regional
CTV	Consiliere și testare voluntară
DRN	Dispensarul Republican de Narcologie
Fondul Global	Fondul Global de Combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei
FSM	Fundația Soros-Moldova
GTL	Grup Tehnic de Lucru
IDOM	Asociația Obștească „Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova”
LSC	Lucrătoarele sexului comercial
M&E	Monitorizare și Evaluare
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MS	Ministerul Sănătății
ONG	Organizație Neguvernamentală
PDI	Peer Driven Intervention
PRR	Program de Reducere a Riscurilor
RR	Reducerea Riscurilor
SDMC	Spitalul Dermatologie și Maladii Comunicabile
TARV	Tratament antiretroviral
TG	Transgender
TSO	Terapie de substituție cu opioide

CUPRINS

Introducere.....	4
Descrierea generală a Proiectului.....	6
Sumarul realizărilor proiectului	8
Activitățile implementate și rezultatele.....	12
OBIECTIVUL I. Sporirea accesului la servicii de prevenire HIV bazate pe dovezi	12
1.1. Programele de prevenire pentru persoanele care consumă droguri injectabile (CDI) și partenerii acestora	12
1.2. Programe de prevenire pentru lucrătoarele sexului comercial și clienții acestora	17
1.3. Programe de prevenire pentru BSB și TG	18
OBIECTIVUL II. Asigurarea accesului universal la servicii comprehensive de tratament, îngrijire și suport HIV	20
2.1. Consiliere și suport psihosocial și aderența la tratament ARV	20
2.2. Studii ca parte a sistemului de Monitorizare și Evaluare	22
OBIECTIVUL III. Consolidarea capacităților comunității și asigurarea sustenabilității programului.	22
3.1. Fortificarea sistemului comunitar	22
3.2. Eliminarea barierelor legale de acces la servicii a PTH și populațiilor cheie afectate	24
Indicatorii de performanță ai programului.....	26
Utilizarea fondurilor	28

Reieșind din povara epidemiei HIV în Moldova și determinanții acesteia, recunoscând progresele vizibile în controlul acestei infecții și eforturile naționale semnificative, dar încă insuficiente pentru a satisface toate necesitățile răspunsului național, Consiliul național de coordonare a Programelor Naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA infecțiilor cu transmitere sexuală și control al tuberculozei (CNC TB/SIDA) a depus o Notă de Concept (cerere de finanțare) către Fondul Global de Combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei (Fondul Global) întru susținerea proiectului “Fortificarea controlului HIV în Republica Moldova, 2015-2017” drept suport pentru implementarea Programului Național HIV/SIDA/ITS pentru perioada 2015-2017.

Scopul general al cererii de finanțare este asigurarea unui răspuns național HIV eficient, reducerea prevalenței HIV în rândul populațiilor cheie afectate și reducerea mortalității cauzate de SIDA prin îmbunătățirea accesului populațiilor cheie la serviciile esențiale de prevenire, diagnostic, tratament, îngrijire și suport. Principiile și prioritățile proiectului sunt aliniate cu politicile și recomandările internaționale, inclusiv cele prevăzute în Planul European de Acțiuni în domeniul HIV/SIDA 2012-2015, în noul cadru UNAIDS „Tratament 2015” pentru intensificarea acțiunilor de asigurare cu tratament ARV a 15 milioane de persoane către anul 2015, precum și cu Programul Național de Prevenire și Control HIV/SIDA/ITS. De asemenea, proiectul, este în concordanță cu Strategia și Cadrul Investițional în domeniul HIV și TB al Fondului Global pentru Europa de Est și Asia Centrală 2014-2017. Proiectul este bazat pe lecțiile învățate în implementarea granturilor anterioare finanțate de Fondul Global și pe capacitatea existentă pentru a răspunde deplin lacunelor programatice și financiare existente. Proiectul este parte componentă a Programului Național de prevenire și control HIV/SIDA și implică organizații guvernamentale și non-guvernamentale.

Nota de Concept a Republicii Moldova a fost apreciată de către Fondul Global drept corespunzătoare din punct de vedere tehnic, focalizată strategic și a fost aprobată finanțarea proiectului “Fortificarea controlului HIV în Republica Moldova, 2015-2017” în volum de 11, 497,415 Euro. În conformitate cu mecanismul dublu de urmărire al finanțării (Dual tracking finance) instituit de donator și implementat în Republica Moldova începând cu runda 8, resursele financiare ale Fondului Global destinate țării sunt gestionate prin intermediul a doi Recipienți Principali - guvernamental și neguvernamental.

Centrul PAS, organizație independentă, neguvernamentală, necomercială și non-profit, a fost selectat în calitate de Recipient Principal neguvernamental de către CNC în baza unui concurs deschis și transparent pentru Runda 8 și reconfirmat pentru granturile Noului Mecanism de Finanțare. Acordul de grant pentru Proiectul “Fortificarea controlului HIV în Republica Moldova, 2015-2017” (Grant MDA-H-PAS) în mărime de 8,284,729 Euro a fost semnat cu Recipientul Principal –Centrul PAS la 23 octombrie 2014.

În conformitate cu Nota de Concept pentru Noul Mecanism de Finanțare și acordul de grant, au fost contractați doi Sub-recipienti pentru implementarea anumitor componente ale proiectului, și anume:

- Fundația Soros-Moldova
- Asociația Obștească ” Inițiativa Pozitivă”.

Activitățile proiectului sunt implementate de comun cu Sub-recipientii și sub-subrecipientii în strânsă colaborare cu CNC TB/SIDA, Ministerul Sănătății, IMSP Spitalul de Dermatologie

și Maladii Comunicabile, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Justiției, instituțiile din subordinea ministerelor, autoritățile publice locale, Oficiile UNAIDS și OMS din Moldova, organizațiile neguvernamentale active în domeniul HIV/SIDA și comunitățile populațiilor cheie afectate.

Contextul și Raționamentul Proiectului

Republica Moldova (populație totală de 4.1 mil., inclusiv regiunea Transnistria, cu o populație de 0,52 mil.) este caracterizată de o epidemie concentrată a infecției HIV în grupurile cu risc sporit de infectare. Către finele anului 2015, numărul total de cazuri noi HIV înregistrate în țară (inclusiv Transnistria) a atins cifra de 10213, cu aproximativ 800 de cazuri noi HIV înregistrate anual în perioada 2012-2015. Incidența și prevalența HIV sunt apreciate drept stabile, cu o prevalență în populația generală mai mică de 1%. Transnistria este regiunea cea mai afectată, cu incidența HIV de 3 ori mai înaltă decât în restul Moldovei (47,79 cazuri la 100.000 populație în regiunea Transnistria, față de 16,15 cazuri la 100.000 populație în restul Moldovei în 2015).

CDI reprezintă grupul cel mai afectat, dar o evoluție îngrijorătoare are prevalența de peste 5% în rândul bărbaților care practică sex cu bărbați. Potrivit Studiului Bio-Comportamental integrat (IBBS) din 2012/2013, prevalența HIV în rândul CDI a fost estimată la 8,5% în Chișinău, capitala țării, comparativ cu 16,4% în 2009, și 41% în Bălți, al doilea oraș ca mărime, comparativ cu 39,8% în 2009; prevalența HIV în rândul lucrătoarelor sexului comercial (LSC) a fost estimată la 11,6% în Chișinău, comparativ cu 6,9% în 2010 și 21,5% în Bălți, comparativ cu 24,7% în 2010; prevalența HIV în rândul bărbaților care fac sex cu bărbați era de 5,4% în Chișinău, comparativ cu 2% în 2010 și 8,2% în Bălți, comparativ cu mai puțin de 1% în 2010.

Actualmente, acoperirea cu tratament antiretroviral este asigurată tuturor pacienților care corespund criteriilor de includere în tratament și rata de acoperire constituie 17,7% din numărul estimat de persoane infectate cu HIV și 55% din persoanele aflate în supraveghere medicală. Legătura între elementele ciclului de îngrijire a unui pacient cu HIV, conform ghidurilor Organizației Mondiale a Sănătății, realizată în anul 2014, atestă că doar 40% din numărul estimat al persoanelor infectate cu HIV au fost diagnosticate, 45% din cei diagnosticați sunt înrolați în tratament antiretroviral și 76% au supresie virală. Aproape 40% din cazurile noi de infecție cu HIV sunt depistate în stadii avansate de infecție, indicând necesitatea de sporire a depistării timpurii, inclusiv îmbunătățirea accesului populațiilor cheie afectate și partenerilor acestora la serviciile de testare și fortificarea mecanismelor de referire între serviciile comunitare și serviciile medicale.

Scopul și obiectivele proiectului:

Scopul: susținerea un răspuns eficient la HIV în Republica Moldova în vederea reducerii prevalenței în rândul populațiilor cheie afectate și mortalității cauzate de SIDA, prin îmbunătățirea accesului populațiilor cheie afectate la servicii esențiale de prevenire, diagnostic, tratament, îngrijire și suport.

Obiectivele:

- Sporirea accesului la servicii de prevenire HIV bazate pe dovezi;
- Asigurarea accesului universal la servicii comprehensive de tratament, îngrijire și suport HIV;
- Consolidarea capacităților comunității și asigurarea sustenabilității programului.

Direcțiile principale de activitate sunt:

- Oferirea serviciilor de prevenire pentru CDI și partenerii lor:

- Programele de schimb de seringi ca parte a programelor de prevenire pentru CDI și partenerii lor
- Terapia de substituție cu opiacee și alte tratamente pentru dependența de droguri, ca parte a programelor pentru CDI și partenerii lor
- Oferirea serviciilor de prevenire pentru LSC și clienții lor:
  - Schimbare de comportament ca parte a programelor de prevenire pentru LSC și clienții lor
- Oferirea serviciilor de prevenire pentru BSB și persoanelor transgender:
  - Schimbare de comportament ca parte a programelor pentru BSB și transsexuali
- Asigurarea accesului la tratament ARV, îngrijire, suport și monitorizare:
  - Aderența la tratament
  - Consiliere și sprijin psiho-social
- Consolidarea Sistemului Informațional de Sănătate și M&E:
  - Studii IBBS
- Asigurarea consolidării sistemului comunitar:
  - Consolidarea capacităților instituționale, planificare și dezvoltare de leadership în sectorul comunitar
  - Advocacy pentru răspunderea socială
- Eliminarea barierelor legale de acces la servicii a PTH și populațiilor cheie afectate; și
  - Servicii de asistență juridică și competență juridică
  - Monitorizarea drepturilor legale bazată pe comunitate

Grupurile țintă directe ale acestui proiect sunt:

- Consumatorii de droguri injectabile și partenerii lor;
- Lucrătoarele sexului comercial;
- Bărbații care practică sex cu bărbați și persoanele transgender;
- Persoanele care trăiesc cu HIV (PTHIV).

Pentru atingerea obiectivelor proiectului, Recipientul Principal Centrul PAS este responsabil pentru implementarea componentelor legate de prevenirea HIV în rândul populațiilor cheie afectate (CDI, LSC, MSM), asistența PTH și suportul pentru aderența la tratamentul ARV, consolidarea sistemului comunitar, asistența juridică pentru PTH și populațiile cheie, evaluarea programelor de prevenire (IBBS).

Programele de prevenire HIV în rândul populațiilor cheie

Pe parcursul semestrului unu al anului 2016, **programele de prevenire HIV în rândul CDI și partenerilor lor** au fost implementate în 30 localități din sectorul civil și în 18 instituții penitenciare de pe ambele maluri ale râului Nistru prin intermediul a 10 ONG-uri și Departamentului Instituțiilor Penitenciare. Pe parcursul perioadei de raportare au beneficiat de servicii comprehensive de prevenire dintre care unul obligatoriu este distribuirea de seringi 10,449 CDI. În această perioadă serviciile au fost extinse în 2 localități noi din sectorul civil. Începând cu anul 2015 pachetul comprehensiv de servicii de prevenire care include schimbul de seringi, distribuirea de prezervative, informare, comunicare, educare, consiliere pentru testare la HIV, hepatite, ITS, referirea la ARV și TSO a fost extins cu servicii noi: testarea comunitară, oferirea serviciilor gender specifice, managementul supradozelor, eliberarea Naloxonei, intervenții de tip PDI, asistență juridică, diversificarea modalității de acordare a serviciilor de prevenire prin rețele de farmacii, apropierea serviciilor de beneficiar prin instituirea unităților mobile (inițierea procesului). Aceste servicii au continuat să fie implementate și în primul trimestru al anului 2016.

Un alt serviciu din complexul de servicii de reducere a riscurilor pentru CDI este **tratamentul de substituție cu metadonă** care include și componentul de suport psihosocial acordat de către organizațiile neguvernamentale. În perioada de raportare, servicii de TSO au fost disponibile în 7 localități din țară și în 13 instituții penitenciare. La 30 iunie 2016 se aflau în TSO 489 pacienți dintre care 63,2% au fost acoperiți cu servicii comprehensive psihosociale. Pe parcursul perioadei de raportare au fost înrolate 89 persoane noi, dintre ei 63% au beneficiat de servicii de suport psihosocial. Retenția în tratament de 6 luni și mai mult calculată la 30 iunie 2016 pe cohorta din iulie-decembrie 2016 este de 63%. Pe parcursul perioadei de raportare au beneficiat de eliberarea metadonei la domiciliu 58 persoane.

În scopul asigurării durabilității programelor de prevenire în sistemul penitenciar, la solicitarea DIP în perioada anului 2015 s-a realizat estimarea numărului de CDI în rândul deținuților, beneficiari ai programelor de reducere a riscurilor și exercițiul de estimare a costului serviciilor de prevenire pentru beneficiarii programelor de prevenire în penitenciare. Rezultatele exercițiului au fost prezentate, discutate și aprobate în cadrul ședinței GTL Prevenire din 14 ianuarie 2016.

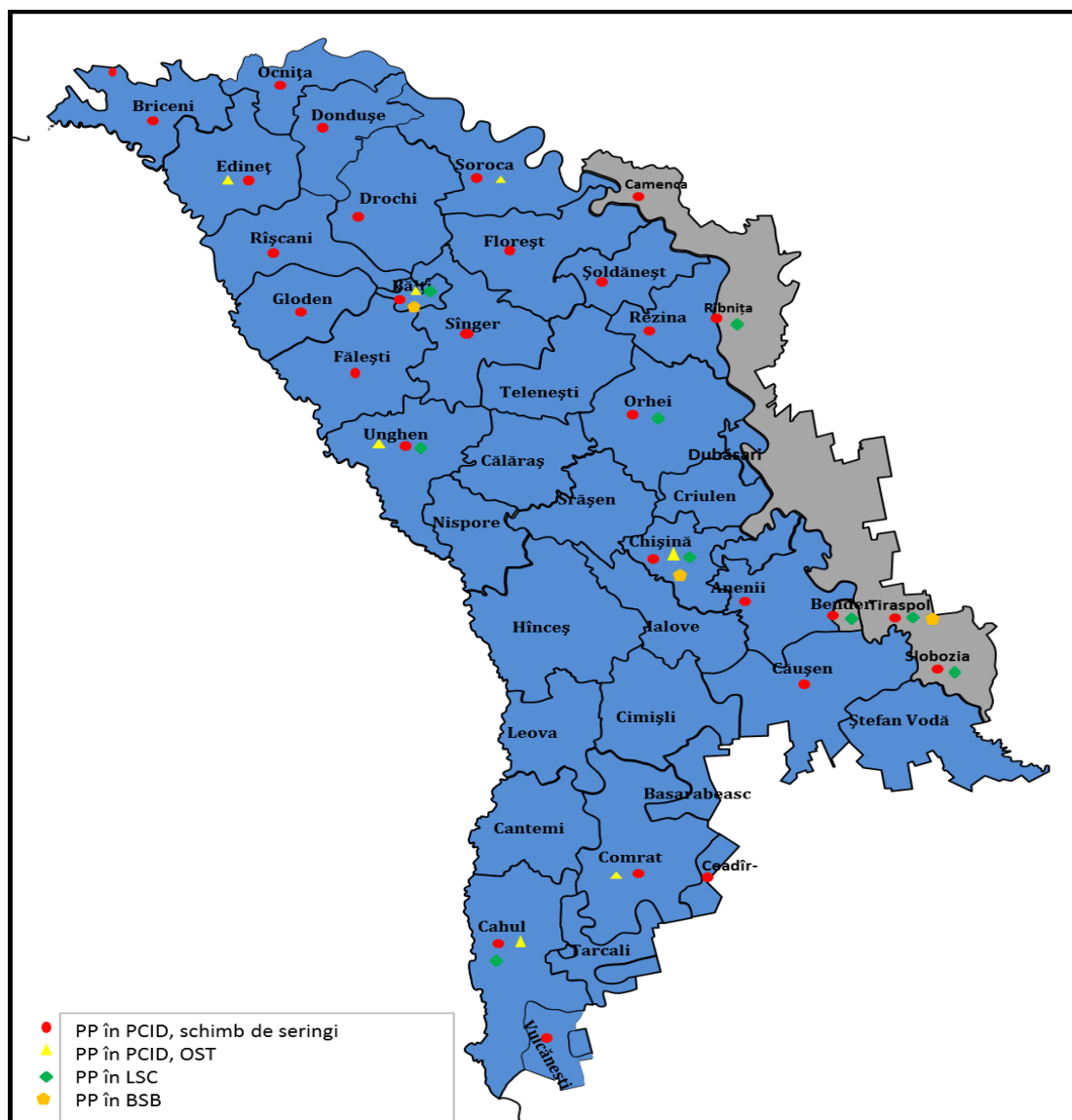
În scopul unei evaluări comprehensive a programului de tratament de substituție cu metadonă în Moldova (în sectorul civil și închisori), în perioada raportată a fost contractat expertul extern căruia i-au fost remise documente pentru examinare și pregătire pentru vizita în țară care urmează să fie în perioada următoare.

În prima jumătate a anului 2016, **programelor de prevenire în rândul LSC** au fost implementate în 9 localități din țară de către 5 ONG-uri. Pe parcursul perioadei de raportare, 3,823 LSC au beneficiat cel puțin de două servicii (din care unul obligatoriu este

prezervativul). A fost păstrată abordarea comprehensivă de acordare a serviciilor: distribuie liberă de prezervative, informare, comunicare și educare, consiliere pentru reducerea riscurilor, educație de la egal la egal, referirea pentru asistență medicală, inclusiv testarea și consilierea la HIV, testarea comunitară, managementul infecțiilor cu transmitere sexuală. Intervenția de tip PDI din anul 2015 s-a prelungit și în primul trimestru din 2016.

Programele de prevenire în rândul BSB au fost implementate pe parcursul primului semestru a anului 2016 de organizația GenderDoc-M în trei localități de 3 pe ambele maluri ale Nistrului: Chișinău, Bălți și Tiraspol. Pe parcursul perioadei de raportare au beneficiat de cel puțin de două servicii (din care unul obligatoriu este prezervativul sau lubrifiantul) 1,615 BSB. Pachetul comprehensiv de servicii oferit beneficiarilor în perioada de raportare a inclus: distribuie de prezervative inclusiv cu rezistență sporită și lubrifianți, consiliere de la egal la egal, informare, educare și comunicare, instruiți și consiliere pentru părinții LGBT și pentru beneficiari, testarea comunitară, consilierea pentru testarea la HIV, ITS, hepatite, intervenții de tip PDI, activități de informare în sistemul penitenciar.

Distribuția teritorială a serviciilor de prevenire pentru grupurile cheie este relatată în figura de mai jos:

Tratament, îngrijire și suport pentru PTH

Pentru asigurarea înrolării și menținerii în supraveghere medicală, inclusiv aderența la tratamentul ARV și în vederea asigurării suportului psihosocial pentru a îmbunătăți calitatea vieții persoanelor care trăiesc cu HIV, 4 Centre Sociale Regionale și-au continuat activitatea sub egida Ministerului Muncii, Protecției sociale și Familiei împreună cu autoritățile publice locale. Pacienții din toate localitățile din țară au fost asistați prin procedura managementului de caz. În acest scop CSR colaborează cu 9 ONG-uri locale care oferă sprijin suplimentar și implementează activități cu lucrătorii în teren în special în localitățile neacoperite de centrele sociale. În perioada de raportare au fost acoperite cu servicii de suport psiho-social 3,090 persoane care trăiesc cu HIV. În baza procedurii managementului de caz au fost deschise 2,232 cazuri pentru PTH, Cu scopul creșterii calității serviciilor și durabilității lor, în perioada de raportare au fost oferite și servicii de îngrijire paliativă persoanelor cu HIV/SIDA în mun. Chișinău și Bălți. Pe parcursul semestrului I al anului 2016 au fost acoperiți cu servicii de îngrijiri paliative 150 persoane.

Consolidarea sistemului comunitar

Activitățile pentru acest component sunt orientate spre dezvoltarea rolului și consolidarea capacităților reprezentanților populațiilor cheie afectate și a comunităților, organizațiilor și rețelelor comunitare în planificarea, livrarea, monitorizarea și evaluarea serviciilor și activităților. În acest scop, reprezentanți ai comunității au fost susținuți pentru participare la instruire, vizite de studiu, conferințe, etc.

În perioada de raportare au fost organizate 6 campanii sociale de informare în contextul zilelor comemorative cu anumite tematici: „Zero discriminare” în contextul zilei internaționale cu același nume; ”Te privește! Privește pe fiecare!”, prilejuită Zilei Internaționale de comemorare a persoanelor decedate de SIDA; „Împreună pentru viață” cu ocazia “Zilei Mondiale de Luptă cu Abuzul și Traficul ilicit de droguri”. Totodată în perioada de raportare au fost organizate 2 întâlniri de advocacy și pledoarie în diverse contexte. În scopul fortificării comunitare, în perioada de raportare au fost organizate 9 ședințe cu reprezentanții comunității CDI.

În scopul fortificării organizației sub-recipientului responsabil de componenta fortificării sistemului comunitar și eliminarea barierelor legale pentru acces la servicii a grupurilor cheie a fost elaborat un plan de dezvoltare, s-a realizat fortificarea sistemelor de securitate, au fost formulate caietul de sarcini privind îmbunătățirea politicilor organizaționale și procedurilor operaționale în cadrul organizației.

Pentru a crește capacitatea Rețelei Naționale în domeniul Reducerii Riscurilor și pentru sporirea angajamentului instituțiilor publice în susținerea programelor de reducerea riscurilor UORN a dezvoltat Centrul de Resurse în Reducerea Riscurilor. În perioada de raportare Centrul de Resurse a beneficiat de o serie de vizite de studiu pentru consolidarea capacităților a continuat să dezvolte curricula pentru reducerea riscurilor, să completeze biblioteca în domeniul reducerii riscurilor, să perfecționeze și să completeze site-ul unde se găsesc resurse pentru dezvoltare în domeniul reducerii riscurilor. În același timp a oferit instruire pentru organizațiile membre, servicii de consultanță, asistență tehnică specifică pentru aceleași organizații.

În prima jumătate a anului 2016, cinci avocați au oferit asistență juridică gratuită persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA și familiilor acestora și populațiilor cheie (CDI, LSC,

BSB) și asigurat litigarea strategică a cazurilor de încălcare a drepturilor. Scopul acestei activități este de a îmbunătăți competențele juridice ale populațiilor chei și a le oferi sprijin juridic direct. Asistența solicitată din partea beneficiarilor ține de probleme de ordin legal, civil (inclusiv divulgarea statutului HIV), administrativ. Pe parcursul perioadei de raportare au fost consultate în total 242 persoane, printre care: persoane HIV infectate, CDI activi, LSC, lucrători sociali din cadrul CSR, ONG-uri specializate care prestează servicii psihosociale pentru PTHIV și CDI. În cadrul programului de litigare, în perioada de raportare au fost preluate 11 cazuri de încălcare a drepturilor beneficiarilor proiectului, 2 cazuri au fost finalizate, iar restul 9 sunt în derulare.

OBIECTIVUL I. SPORIREA ACCESULUI LA SERVICII DE PREVENIRE HIV BAZATE PE DOVEZI

Activitățile din cadrul acestui obiectiv se axează pe asigurarea unui pachet comprehensiv de servicii, care răspund necesităților populațiilor cheie din sectorul civil și cel penitenciar, bazate pe implicarea comunității și care și-au demonstrat eficiența și impactul la nivel național și internațional.

Astfel, pentru sporirea accesului la servicii de prevenire HIV pentru populațiile cheie (CDI, LSC, BSB), activitățile implementate au fost cele istorice, care și-au dovedit eficiența, cât și activități inovative pentru țara noastră, care au fost grupate după cum urmează:

1.1. PROGRAMELE DE PREVENIRE PENTRU PERSOANELE CARE CONSUMĂ DROGURI INJECTABILE (CDI) ȘI PARTENERII ACESTORA

Pentru a reduce consecințele negative asociate consumului de droguri injectabile și a spori accesul CDI la servicii de prevenire a infecției HIV, hepatitelor virale, ITS, sunt implementate mai multe tipuri de intervenții bazate pe dovezi științifice, care sunt descrise mai jos.

1.1.1. PROGRAMELE DE SCHIMB DE SERINGI CA PARTE A PROGRAMELOR DE PREVENIRE PENTRU CDI ȘI PARTENERII LOR

Programele de Reducere a Riscurilor sau schimb de seringi sunt implementate pe ambele maluri ale Nistrului și în toate instituțiile penitenciare de pe malul drept și malul stâng. Pe parcursul semestrului unu al anului 2016, acestea au fost extinse în 2 localități noi din sistemul civil (Lipcani și Vulcănești), pachetul de servicii acordate includ și serviciile gender specifice pentru femei și adolescenți, managementul supradozărilor, eliberarea Naloxonei și diversificarea modalității de acordare a serviciilor de prevenire: prin rețeaua de farmacii, prin intermediul unităților mobile (în progres). Intervențiile de tip PDI au fost prelungite din anul precedent și în primul trimestru al anului 2016. Aceste servicii au fost realizate exclusiv din sursele Fondului Global.

Serviciile oferite în cadrul proiectului

- schimbul de seringi (la punctul de schimb de seringi, prin intermediul lucrătorilor în teren, prin farmacii);
- distribuirea de prezervative (la punctul de schimb de seringi, prin intermediul lucrătorilor în teren, prin farmacii);
- informarea, educarea și consilierea de la egal la egal (la punctul de schimb de seringi, prin intermediul lucrătorilor în teren, prin farmacii);
- distribuirea materialelor informaționale;
- organizarea grupurilor de suport reciproc;
- consilierea și referirea la CTV pentru HIV și hepatite;
- testarea comunitară cu utilizarea testelor rapide la HIV și acompaniere la instituțiile medicale de profil pentru confirmarea diagnosticului și încadrarea în tratament la necesitate;
- consilierea, referirea și însoțirea la tratament de substituție cu opiacee;
- consilierea, referirea și însoțirea la servicii medicale specifice pentru hepatite, TB, ITS, ARV;
- activităților de instruire în vederea reducerii riscurilor pentru CDI și pentru partenerii lor sexuali pentru adoptarea comportamentelor fără risc - folosirea echipamentului steril de injectare și utilizarea de prezervativ;

- profilaxia supradozărilor;
- eliberarea Naloxonei;
- servicii gender-specifice, inclusiv consultații medicale, investigații și tratament;
- consiliere juridică;
- consiliere psihologică;
- consiliere pentru asistență socială.

Toate activitățile sunt implementate în sectorul civil și în instituțiile penitenciare.

Aria de acoperire

Programele de prevenire pentru CDI sunt implementate în sectorul civil și sectorul penitenciar, inclusiv regiunea transnistreană și sunt acoperite 30 localități (în 2 localități, serviciile au fost extinse pe parcursul primului semestru al anului 2016) după cum urmează: Chișinău, Bălți, Ungheni, Glodeni, Sîngerei, Fălești, Căușeni, Orhei, Rezina, Șoldănești, Dondușeni, Rîșcani, Edineț, Otaci, Ocnîța, Briceni, Soroca, Florești, Drochia, Camenca, Tiraspol, Slobozia, Bender, Rîbnița, Anenii Noi, Comrat, Cahul, Ceadâr Lunga, Vulcănești și Lipcani. În sectorul penitenciar activitățile de profilaxie HIV pentru CDI sunt implementate în 18 instituții penitenciare din țară (Taraclia, Leova, Cricova - 2 penitenciare, Soroca, Rusca, Pruncul, Bălți, Chișinău, Rezina, Brănești, Bender – 2 penitenciare Lipcani și Cahul), inclusiv 3 din regiunea transnistreană (УИИ 1 – Grigoriopol s. Glinoe, УИИ 2 și УИИ 3 – Tiraspol).

Organizațiile implicate

Programele de prevenire pentru CDI sunt oferite prin intermediul a 9 organizații neguvernamentale: 6 pe malul drept, 3 pe malul stâng și Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției al Republicii Moldova în baza a 10 proiecte. Tabelul de mai jos prezintă organizațiile implementatoare și teritoriile acoperite de fiecare organizație:

Organizații implementatoare	Teritorii acoperite
ONG "Tinerii pentru Dreptul la Viață", Bălți	Bălți, Ungheni, Fălești, Glodeni
ONG "Pentru Prezent și Viitor", Chișinău	Chișinău și suburbiile Chișinăului, Căușeni
ONG CERT "Adolescentul", Orhei	Orhei, Rezina, Șoldănești
ONG "Tinerele Femei Cernoleuca", Dondușeni	Dondușeni, Rîșcani, Edineț, Otaci, Ocnîța, Tîrnova, Briceni, Soroca, Florești, Drochia, Camenca și Lipcani
ONG "Viața Nouă", Chișinău	Chișinău, Anenii Noi, Comrat, Cahul, Ceadâr -Lunga
Departamentul Instituțiilor Penitenciare	Taraclia, Leova, Cricova - 2 penitenciare, Soroca, Rusca, Pruncul, Bălți, Chișinău, Rezina, Brănești, Bender – 2 penitenciare, Lipcani și Cahul
ONG "Zdorovoie Buduscee", Tiraspol	Tiraspol, Slobozia, Bender
ONG "Triniti", Rîbnița	Rîbnița
ONG Parteneriat Necomercial "Programe Medico-Sociale", Bender	DIP 1 Grigoriopol, DIP 2, DIP 3 – Tiraspol
ONG "PAS cu PAS", Cahul	Cahul, Comrat, Vulcănești și Ceadâr-Lunga

Principalele rezultate

- 10,449 CDI (bărbați - 8,093, femei – 2,356; Vârsta <25 - 2,094, 25+ - 8,355) au primit cel puțin două servicii, unul din care a fost schimbul de seringi;

- 663,486 seringi distribuite;
- 132,943 prezervative distribuite;
- 22,932 materiale informaționale distribuite;
- 273 CDI instruiți în prevenirea supradozărilor;
- 116 CDI au primit 248 fiole de Naloxonă pentru prevenirea supradozelor
- 292 femei CDI instruite în activități gender specifice;
- 722 CDI noi identificați în cadrul intervenției PDI în perioada de raportare

În perioada de raportare, pachetul de servicii de prevenire comprehensive pentru CDI a inclus activitățile noi introduse în 2015 (gender specifice, prevenirea supradozelor, asistență juridică, testare comunitară) și diversificarea modalității de prestare a serviciilor (prin intermediul farmaciilor, intervenții de tip PDI, inițierea procesului de instituire a serviciilor mobile).

Asigurarea serviciilor de Reducere a Riscurilor prin rețeaua de farmacii. Pe parcursul primului semestru al anului 2016 ONG "Tinerii pentru Dreptul la Viață", filiala Bălți a continuat implementarea activităților în 2 farmacii: Farmacia nr. 4 (din cadrul CMF nr.6) și Farmacia nr.2 (din cadrul CMF nr.2). În perioada 1 ianuarie -30 iunie 2016 au beneficiat de schimb de seringi 64 persoane, au fost distribuite 602 seringi, 623 șervețele îmbibate cu alcool și 80 prezervative. Schimbul/distribuirea de seringi, șervețele îmbibate cu alcool, prezervative, dezinfectanți și materiale informative se realizează în farmacie, în mod gratuit la prezentarea cartelei beneficiarului PRR.

Asigurarea managementului supradozărilor. În scopul prevenirii cazurilor de supradozare și pentru asigurarea asistenței primare în astfel de situații, pe parcursul primului semestru al anului 2016, au fost instruiți în domeniul prevenirii supradozărilor 273 CDI și au fost distribuite 248 fiole cu Naloxonă pentru CDI instruiți în domeniul prevenirii supradozării.

Activitățile specifice gender orientate pentru femeile CDI. Pentru a facilita accesul femeilor CDI la servicii de prevenire au fost implementate activități adaptate necesităților femeilor: 292 femei au beneficiat de sesiuni de informare cu privire la sănătatea reproductivă, prevenirea violenței, prevenirea și managementul supradozărilor, suport și asistență în timpul sarcinii, servicii de baby sitting pe perioada în care femeile se implică în activități sau beneficiază de serviciile de reducere a riscurilor. În cadrul acestor activități se oferă suport pentru unele necesități legate de sănătate prezentate de către femeile CDI (consultații medicale, proceduri de diagnostic, tratament).

Intervenția PDI (condusă de la egal la egal). Cu scop de a mări acoperirea și a spori accesul CDI la programele de reducere a riscurilor în 2015 a fost realizată intervenția PDI – intervenția condusă de la egal la egal. Această intervenție presupune recrutarea noilor beneficiari și oferirea de servicii de prevenire de către beneficiarii acoperiți deja. Intervenția a fost implementată în anul 2015, dar a fost prelungită și în primul trimestru din 2016 de către 3 organizații. În total prin intervenția tip PDI au fost atinși 1,411 CDI, după cum urmează: ONG "Tinerii pentru Dreptul la Viață", filiala Bălți - 303 persoane; ONG "Pentru Prezent și Viitor", Chișinău – 781 persoane; ONG "Zdorovoe Budushee", Tiraspol – 327 persoane.

Oferirea serviciilor de Reducere a Riscurilor prin unități mobile. În scopul apropierii serviciilor de prevenire de grupurile țintă (PCDI, LSC, BSB) și pentru a mări

accesul la aceste servicii, au fost procurate 3 unități de transport, care urmează să fie utilizate pentru acoperirea cu servicii a întregului teritoriu al țării, inclusiv teritoriile de Est. Unitățile au fost reutilitate și echipate pentru a corespunde scopului propus. Prin dispoziția Ministerului Sănătății nr. 45-d din 4 februarie 2016 a fost instituit un grup de lucru pentru elaborarea regulamentului de activitate a unităților mobile pentru servicii de prevenire în grupurile cheie. . Regulamentul a fost elaborat, discutat în grupurile de lucru la ședința GTL Prevenire a CCM. Ulterior Regulamentul elaborat a fost remis Ministerului Sănătății spre aprobare.

1.1.2. TERAPIA DE SUBSTITUȚIE CU OPIACEE CA PARTE A PROGRAMELOR PENTRU CDI ȘI PARTENERII LOR

Tratamentul de substituție cu opiacee (TSO) este implementat în 7 localități din sectorul civil și 13 instituții penitenciare de pe malul drept. Programul de TSO este implementat prin realizarea unei sinergii de colaborare a sectorului guvernamental cu cel neguvernamental. Dispensarul Republican de Narcologie împreună cu alte instituții medicale asigură implementarea componentei medicale, iar organizațiile neguvernamentale implicate completează cu servicii psiho-sociale și de suport pentru creșterea aderenței la tratament. Pe parcursul perioadei de raportare acoperirea financiară a acestor servicii a fost asigurată în mare măsură din sursele Fondului Global, dar menționăm și implicarea resurselor domestice – CNAM a acoperit 30 CDI cu servicii medicale TSO (consultare, examinări medicale).

Serviciile oferite în cadrul componentului TSO

- terapia de substituție cu opiacee (diagnosticarea, examinările medicale, oferirea tratamentului și monitorizarea stării de sănătate pe parcursul tratamentului).
- suport psiho-social acordat de organizațiile neguvernamentale include:
  - consiliere de la egal la egal;
  - consultațiile psihologului;
  - consultațiile asistentului social;
  - consultație juridică;
  - grupurile de ajutor reciproc și sprijin social;
  - consilierea pentru testare la HIV, hepatite, TB, ITS;
  - referirea și însoțirea la servicii specializate (ARV, TB, alți specialiști după necesitate).
- eliberarea metadonei la domiciliu (supravegheată de medicul specialist și de lucrătorul social din ONG).

Aria de acoperire

În perioada de raportare serviciul TSO a fost disponibil în 7 localități din sectorul civil: Chișinău cu trei puncte de distribuție, Bălți, Comrat, Cahul, Ungheni, Edineț, Soroca și în 13 instituții din sistemul penitenciar (P1 Taraclia, P3 Leova, P4 Cricova, P5 Cahul, P6 Soroca, P7 Rusca, P9 Pruncul, P11 Bălți, P 13 Chișinău, P15 Cricova, P16 Pruncul, P17 Rezina, P18 Brănești).

Organizațiile implicate

Serviciul de TSO este oferit doar pe malul drept prin intermediul Dispensarului Republican de Narcologie, care are și mandat de instituție coordonatoare a serviciului de TSO, oferă suport metodologic și supervizează serviciul și instituțiile medicale raionale din teritoriile unde serviciul este disponibil, care este complementat cu suport psihosocial acordat de către

organizațiile neguvernamentale. Tabelul de mai jos prezintă organizațiile implementatoare medicale și neguvernamentale și teritoriile acoperite de fiecare organizație:

Teritorii acoperite	Instituții medicale - TSO	ONG - suport psiho-social
Municipiul Chișinău- 3 puncte OST	Dispensarul Republican de Narcologie	ONG Viața Nouă, Chișinău
Ungheni – 1 punct OST	SR Ungheni	
Instituții Penitenciare – 13 puncte OST	Departamentul Instituțiilor Penitenciare	Echipa mobilă a ONG Viața Nouă, Chișinău
Comrat- 1 punct OST	SR Comrat	Centrul PAS cu PAS, Cahul
Cahul – 1 punct OST	SR Cahul	
Municipiul Bălți – 1 punct OST	SCM Bălți	ONG “Tineri pentru dreptul la Viață”, Bălți
Edineț – 1 punct OST	SR Edineț	
Soroca- 1 punct OST	SR Soroca	

Principalele rezultate

- 89 de persoane noi CDI au fost înrolate în TSO pe parcursul perioadei de raportare (bărbați 82, femei 7; Vârsta: <25 ani – 4, 25,,+ ” - 85) cu următoarea distribuție per punct OST: Chișinău – 27 CDI; Comrat – 16 CDI; Bălți – 8 CDI; Ungheni – 6 CDI; DIP – 18 CDI; Edineț – 9 CDI; Cahul – 2 CDI; Soroca – 3 CDI.
- 489 de CDI aflați în TSO la finele primului semestru a anului 2016;
- 63% reprezintă retenția în tratament de 6 luni în ultimele 12 luni;
- 58 pacienți au primit Metadona la domiciliu pe parcursul anului.
- 891 beneficiari ai TSO au fost acoperiți cu cel puțin un serviciu de către serviciile de suport psiho-social pe parcursul perioadei de raportare;
- 413 persoane aflate în TSO au beneficiat de cel puțin 3 servicii din pachetul de servicii descris în program ceea ce constituie 85%;
- 68% dintre persoanele înrolate repetat în TSO au fost acoperite cu servicii de suport psiho-social (19din 28);
- prin procedura managementului de caz (restabilirea documentelor, ajutor social, cazare temporară, pregătirea pentru programa de reabilitare, aderența la programa OST, etc.) au fost deschise 112 cazuri noi. Au fost închise 66 cazuri din motivul finisării activităților de caz sau din cauza decesului beneficiarului și 53 au fost prelungite;
- 6862 materiale informaționale distribuite;

Activități orientate spre fortificarea serviciilor asigurarea sustenabilității

Suport tehnic pentru asigurarea durabilității

În cadrul componentului de asigurare a durabilității programului prin fortificarea colaborărilor intersectoriale și dezvoltarea cadrelor/mecanismelor necesare, pe parcursul anului 2015 a fost acordat suport tehnic Departamentului Instituțiilor Penitenciare pentru estimarea numărului de deținuți CDI - beneficiari ai programelor de reducere a riscurilor și pentru estimarea costului serviciilor de prevenire pentru beneficiarii programelor de prevenire în penitenciar. Rezultatele celor două exerciții au fost prezentate și discutate la ședința grupului tehnic de lucru pe Prevenire a CNC HIV/TB (procesul verbal al ședinței din 14 ianuarie 2016). La ședință s-a decis:

- o mărimea estimată a grupurilor de deținuți CDI la sfârșit în secțiune - 700;

- mărimea estimată a grupurilor de deținuți CDI care circulă anual prin sistemul penitenciar- 1600.
- Modalitatea de estimare a beneficiarilor programelor de reducere a riscurilor din numărul estimat al consumatorilor de droguri injectabile a fost circulată prin poșta electronică (mesaj din 25 ianuarie 2016), urmare a căruia s-a agreat cifra 1565 beneficiari.

Aceste cifre vor fi utilizate de către lucrătorii sistemului penitenciar pentru planificarea intervențiilor ulterioare.

O asistență externă a fost contractată în scopul efectuării unei evaluări comprehensive a programului de tratament de substituție cu opiacee în Moldova (în civil și închisori), precum și elaborarea recomandărilor pentru îmbunătățirea eficacității, calității și acoperirii TSO, inclusiv coordonarea programului, programul de M&E, accesibilitatea, disponibilitatea și sustenabilitatea TSO. Expertul extern urmează să efectueze o vizită în țară în scopul evaluării în luna iulie.

Capacitarea prestatorilor de servicii

În scopul creșterii calității serviciilor de prevenire oferite persoanele care consumă droguri injectabile pe parcursul perioadei de raportare a fost desfășurată o instruire pentru capacitarea prestatorilor de servicii în cadrul căreia, 26 lucrători în teren au primit noțiuni de reducere a riscurilor.

1.2. PROGRAME DE PREVENIRE PENTRU LUCRĂTOARELE SEXULUI COMERCIAL ȘI CLIEŢII ACESTORA

Programele de prevenire pentru lucrătoarele sexului comercial sunt îndreptate spre schimbare de comportament pentru lucrătoarele sexului comercial și clienții acestora. Acestea sunt implementate pe ambele maluri ale râului Nistru în 9 localități. Aceste servicii, pe parcursul primului semestru al anului 2016 au fost realizate exclusiv din sursele Fondului Global.

Serviciile oferite în cadrul componentului

- distribuirea de prezervative (la sediul organizației, prin intermediul lucrătorilor în teren);
- schimbul de seringi (la punctul de schimb de seringi, prin intermediul lucrătorilor în teren);
- activități de informare, educare și comunicare privind comportamente fără risc;
- organizarea grupurilor de suport reciproc;
- distribuirea de diverse consumabile specifice: pachete igienice, teste de sarcină, seturi ginecologice, produse de igienă personală, etc;
- distribuirea materialelor informaționale;
- testarea comunitară la HIV și acompaniere la instituțiile medicale de profil pentru confirmarea diagnosticului și încadrarea în tratament la necesitate;
- consiliere și referirea la CTV pentru HIV și hepatite;
- consilierea pentru prevenirea și testarea la ITS;
- consilierea, referirea și însoțirea la servicii medicale specifice pentru hepatite, TB, ITS, ARV;
- consiliere juridică;
- consiliere psihologică;
- consiliere pentru asistență socială.

Aria de acoperire

Serviciile de prevenire pentru LSC sunt implementate pe ambele maluri ale râului Nistru în 9 localități, după cum urmează: Chișinău, Bălți, Orhei, Ungheni, Cahul, Tiraspol, Slobozia, Bender și Rîbnița.

Organizațiile implicate

Serviciile de prevenire în rândul LSC au fost oferite prin intermediul a 5 organizații neguvernamentale, 4 pe malul drept, 1 pe malul stâng. Tabelul de mai jos prezintă organizațiile implementatoare și teritoriile acoperite de fiecare organizație:

Organizații implementatoare	Teritorii acoperite
ONG „Reforme medicale” Chișinău	Chișinău
ONG “Tineri pentru Dreptul la Viață” Bălți	Bălți, Ungheni
ONG “Adolescentul”, Orhei	Orhei
ONG “Pas cu PAS”, Cahul	Cahul
ONG “Miloserdie”, Bender	Bender, Tiraspol, Slobozia, Rîbnița

Principalele rezultate

- 3,823 LSC (cu vârsta <25 -1,373, 25+ 2,450) au beneficiat cel puțin de două servicii din care unul este, obligatoriu, prezervativul;
- 170 LSC noi identificate în cadrul intervenției tip PDI
- 136,141 prezervative distribuite;
- 9,123 materiale informaționale distribuite.

Intervenția PDI (condusă de la egal la egal). O intervenție inovativă menită să mărească acoperirea și să sporească accesul LSC la serviciile de prevenire. Această intervenție presupune recrutarea noilor beneficiari și oferirea de servicii de prevenire de către beneficiarii acoperiți deja. Intervenția a fost implementată în perioada 1 iulie – 31 decembrie 2015 și prelungită în semestrului 1 al anului 2016 de către 2 organizații, care au identificat în total per intervenție 709 LSC noi, după cum urmează: ONG „Reforme medicale” Chișinău - 400 persoane; ONG “Tineri pentru Dreptul la Viață” Bălți – 309 persoane.

1.3. PROGRAME DE PREVENIRE PENTRU BSB ȘI TG

Programele de prevenire pentru BSB și TG sunt îndreptate spre schimbare de comportament pentru bărbații care au relații sexuale cu alți bărbați. Aceste servicii sunt implementate pe ambele maluri ale râului Nistru în 3 localități: Chișinău, Bălți și Tiraspol. Pe parcursul primului semestru al anului 2016 programele de prevenire pentru BSB au fost realizate exclusiv din sursele Fondului Global.

Pachetul de servicii comprehensive oferite în cadrul componentului pentru BSB cuprinde:

- distribuirea de prezervative și lubrifianți (la sediul organizației, prin intermediul lucrătorului în teren);
- activități de informare, educare și comunicare privind comportamente fără risc;
- distribuirea materialelor informaționale;
- testarea comunitară cu utilizarea testelor rapide la HIV și acompaniere la instituțiile medicale de profil pentru confirmarea diagnosticului și încadrarea în tratament la necesitate;

- consilierea, referirea și însoțirea la servicii medicale specifice pentru ITS, Hepatite, TB, ARV;
- organizarea grupurilor de suport reciproc;
- activități de instruire în vederea reducerii comportamentelor riscante pentru membrii comunității;
- activități de informare și sensibilizare pentru părinții persoanelor LGBT;
- activități de informare și sensibilizare pentru reducerea homofobiei în cadrul comunității;
- activități de informare și sensibilizare pentru lucrătorii din sistemul penitenciar;
- consiliere psihologică;
- consiliere juridică.

Aria de acoperire

Serviciile de prevenire pentru BSB și TG sunt implementate pe ambele maluri ale râului Nistru. În total pe parcursul primului semestru al anului 2016 au fost acoperite 3 localități, după cum urmează: Chișinău, Bălți, Tiraspol.

Organizațiile implicate

Serviciile de prevenire în rândul BSB și TG au fost oferite prin intermediul unei organizații neguvernamentale - CI GenderDoc-M, Chișinău.

Principalele rezultate

- 1,615 BSB (cu vârsta <25-402, 25+ 1,213) au beneficiat cel puțin de două servicii, dintre care unul este, obligatoriu, prezervativul sau lubrifianțul;
- 53 BSB noi identificați în cadrul intervenției PDI;
- 14,335 prezervative distribuite;
- 1,910 tuburi de lubrifianți distribuite;
- 961 materiale informaționale distribuite.

Intervenția PDI (condusă de la egal la egal)

Cu scopul de a spori accesul la servicii și a detecta subgrupe noi de BSB s-a realizat intervenția tip PDI. Această intervenție presupune recrutarea noilor beneficiari și oferirea de servicii de prevenire de către beneficiarii acoperiți deja. Intervenția a fost implementată în perioada 1 iulie – 31 decembrie 2015 și a continuat în primul semestru al anului 2016 de către o organizație, care a identificat în total per intervenție 500 BSB noi, după cum urmează: Chișinău - 400 persoane și Bălți – 100 persoane.

Activități orientate spre fortificarea serviciilor asigurarea sustenabilității

Capacitarea prestatorilor de servicii și informarea comunității

În scopul creșterii calității serviciilor de prevenire pentru BSB și TG au fost desfășurate instruirii pentru capacitarea prestatorilor de servicii. În perioada raportată 15 lucrători din cadrul sistemului penitenciar au fost instruiți la subiectul prevenirii HIV în rândul BSB din sistemul penitenciar și specificul de lucru cu comunitatea BSB.

Pentru a îmbunătăți relațiile între membrii tineri ai comunității LGBT și părinții acestora au fost organizate sesiuni de informare și sensibilizare. De asemenea au fost organizate o serie de sesiuni informative cu diferite tematici pentru comunitate la care au participat 68 persoane.

Testarea comunitară în rândul grupurilor cheie (CDI, LSC, BSB)

Pentru a crește accesul grupurilor cu risc sporit de infectare HIV (CDI, LSC și BSB) la serviciile de consiliere și testare la HIV, pe parcursul primului semestru al anului 2016 a continuat prestarea acestor servicii de către ONG-urile implicate în activitățile de prevenire HIV pentru aceste grupuri. În acest scop, organizațiile neguvernamentale care lucrează cu grupurile cheie au oferit servicii de testare comunitară în bază de teste rapide pe salivă. Pe parcursul primului semestru al anului 2016, 11 ONG-uri au oferit testare rapidă la HIV. Din totalul de 685 persoane testate, 20 de persoane au avut un rezultat preliminar pozitiv la testul HIV și 16 din ei (80%) au ajuns în sistemul medical pentru teste de confirmare. Organizațiile continuă să lucreze cu persoanele care încă nu au ajuns în sistemul medical pentru confirmare.

OBIECTIVUL II. ASIGURAREA ACCESULUI UNIVERSAL LA SERVICII COMPREHENSIVE DE TRATAMENT, ÎNGRIJIRE ȘI SUPTOR HIV

2.1. CONSILIERE ȘI SUPTOR PSIHOSOCIAL ȘI ADERENȚA LA TRATAMENT ARV

Activitățile din cadrul acestui obiectiv se axează pe asigurarea intervențiilor menite să acorde suport psiho-social în vederea îmbunătățirii înrolării și menținerii în supraveghere medicală și tratament antiretroviral. Acest obiectiv este realizat prin îmbinarea activităților implementate de către sectorul guvernamental și complementarea cu servicii psiho-sociale și suport realizate de către organizațiile neguvernamentale. Menționăm creșterea substanțială a resurselor financiare alocate din Bugetul de Stat pentru achiziționarea medicamentelor ARV și susținerea financiară în continuare a Centrelor Sociale Regionale din sursele Bugetului de Stat.

Activitățile de îngrijire și suport sunt realizate la nivel regional de către 4 Centre Sociale Regionale, care activează în strânsă colaborare cu ONG-urile, care prestează servicii pentru persoanele infectate cu HIV și rudele acestora la nivel teritorial, de comunitate.

Serviciile oferite de către organizații în suportul persoanelor cu HIV

- consiliere socială;
- consiliere psihologică;
- consiliere privind aderența la TARV;
- consiliere de la egal la egal;
- consiliere medicală,
- activități în grup de ajutor reciproc;
- distribuirea materialelor informaționale și a consumabilelor (prezervative);
- servicii de spălătorie, recuperare fizică;
- acompaniere către serviciile medicale și de asistenta socială;
- vizite la domiciliu și la spital;
- testare rapidă la HIV pentru parteneri;
- managementul de caz al persoanei cu HIV.

Aria de acoperire

Serviciile de îngrijire și suport pentru PTH sunt implementate în sectorul civil și penitenciar, pe ambele maluri ale râului Nistru și sunt acoperite toate teritoriile administrative.

Organizațiile implicate

Serviciile de îngrijire și suport pentru PTH au fost oferite prin intermediul a 4 Centre Sociale Regionale și 9 organizații neguvernamentale. Tabelul de mai jos prezintă Centrele regionale cu organizațiile implementatoare din fiecare teritoriu cu care conlucrează și teritoriile acoperite de fiecare dintre ele:

Organizații implementatoare la nivel regional	Organizații implementatoare la nivel local	Teritorii acoperite
CSR „Renașterea”, Chișinău împreună cu ONG Viața Nouă și ONG Credința		Mun. Chișinău
	ONG Viața Nouă, Chișinău	Ialoveni, Anenii Noi, Soroca și Instituțiile penitenciare nr: 3-Leova, 4-Cricova, 6-Soroca, 7-Rusca, 9-Pruncul, 15-Cricova, 16-Pruncul, 18-Brănești, 11-Bălți, 13-Chișinău.
	AO „Credința”, Chișinău	Criuleni, Călărași, Căușeni, Rezina, Ștefan Vodă.
	AO „Centrul Regional pentru Politici Comunitare”, Chișinău	Strășeni, Hâncești, Orhei, Telenești, Ungheni, Nisporeni.
CSR „Viață cu Speranță”, Bălți împreună cu AO „Respirația a Doua pentru Oamenii în Etate și Inactivi”		Mun. Bălți
	AO „Respirația a Doua pentru Oamenii în Etate și Inactivi”	Dondușeni, Fălești, Șoldănești, Edineți, Otaci, Glodeni, Sângerei, Briceni, Drochia, Ocnița.
	AO „Credința Nord”	Florești și Râșcani.
CSR „Împreună pentru Viață”, Comrat		Comrat, Ceadâr-Lunga, Cimișlia, Taraclia, Basarabeasca.
	AO „Pas cu Pas Regiunea Sud”, Cahul	Vulcănești, Cahul, Leova, Cantemir.
CSR Tiraspol În colaborare cu ONG „Zdorovoe Buduschee”		Mun. Tiraspol
	ONG „Zdorovoe Buduschee”, Tiraspol	Slobozia, Grigoriopol, Dubăsari.
	ONG „Triniti”, Rîbnița	Rîbnița și Camenca.
	ONG „Miloserdie”, Bender	Bender

Principalele rezultate

- 3,090 persoane acoperite pe parcursul perioadei de raportare;
- 392 persoane au beneficiat pentru prima data de serviciile de suport;
- 2,232 cazuri deschise prin procedura managementului de caz;
- 74% dintre pacienții în TARV problematici au fost acoperiți de serviciile de suport;
- 9,127 consultații individuale la CSR și 5,385 consultații individuale de către ONG;
- 5,829 consultații cu aspect social și de la egal la egal la CSR și 2,711 în cadrul ONG;
- 243 consultații oferite de medicii infecționiști din cadrul CSR;
- 2,111 consultații privind aderența la TARV la CSR și 2,189 în cadrul ONG;
- 603 consultații psihologice la CSR și 299 în cadrul ONG;
- 335 alte consultații la CSR și 186 în cadrul ONG (consultații juridice, linia verde, activități cu copii, etc);

- 187 activități în grup, la care au participat 368 persoane la CSR;
- 290 activități de grup, la care au participat 622 persoane în cadrul ONG;

Adițional se implementează un proiect orientat spre prestarea serviciilor de îngrijire paliativă persoanelor cu HIV/SIDA în mun. Chișinău și Bălți, realizat de către Fundația Filantropică Medico-Socială Angelus Moldova. Pe parcursul perioadei de raportare au beneficiat de îngrijiri paliative 150 pacienți. În cadrul proiectului echipele medicale din cele două municipii au realizat: în Chișinău - 271 vizite la domiciliu, 361 consultații la CSR și 453 consultații la telefon; în Bălți - 555 vizite la domiciliu, 206 consultații la CSR și 320 consultații telefonice.

2.2. STUDII CA PARTE A SISTEMULUI DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Pe parcursul perioadei raportate, în conformitate cu planul de Monitorizare și Evaluare a Programul Național HIV, a continuat procesul de pregătire a Studiului integrat de supraveghere bio-comportamentală în rândul populației cheie (IBBS): a fost elaborat manualul studiului cu anexele, registrele de evidență, s-au revizuit chestionarele pentru toate grupurile cheie. Au fost organizate un șir de ședințe, întrevederi la care s-au discutat: modalitatea de petrecere a studiului, selectarea locațiilor de petrecere a studiului, selectarea echipelor de colectare a datelor, planificarea instruirilor. În perioada de raportare au fost procurate testele rapide pentru componenta biologică a studiului.

OBIECTIVUL III. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR COMUNITĂȚII ȘI ASIGURAREA SUSTENABILITĂȚII PROGRAMULUI.

Activitățile din cadrul acestui obiectiv se axează pe asigurarea intervențiilor menite să consolideze comunitatea în aspect de leadership, să fortifice anumite platforme de colaborare, și să îmbunătățească competența juridică a comunității.

3.1. FORTIFICAREA SISTEMULUI COMUNITAR

3.1.1. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR INSTITUȚIONALE, PLANIFICARE ȘI DEZVOLTARE DE LEADERSHIP ÎN SECTORUL COMUNITAR

În vederea dezvoltării rolului și consolidării capacităților reprezentanților populațiilor cheie afectate și a comunităților, organizațiilor și rețelelor comunitare în planificarea, livrarea, monitorizarea și evaluarea serviciilor și activităților, membrii comunității au participat la diverse instruirii, vizite de studiu:

- vizita de studiu la București, România în cadrul căreia a participat un grup de specialiști (cinci persoane), care activează în domeniul proiectelor de reducere a riscurilor în rândul lucrătoarelor sexului comercial;
- 5 persoane au participat la un curs de instruire pentru psihologi în domeniul lucrului cu consecințele evenimentelor psiho-traumatice, organizat de către reprezentanții Institutului de Gestalt și Psihodramă din Moscova, Federația Rusă. Cursul a avut loc în Chișinău și a fost constituit din 80 de ore academice, repartizate în trei module de studiu;
- 25 reprezentanți ai ONG-urilor și ai Centrelor Sociale Regionale care oferă servicii de suport psihosocial pentru PTH și utilizatorii de substanțe psiho-active, au participat la training cu genericul "Evaluarea și dezvoltarea potențialului resurselor umane".

Asistență tehnică pentru dezvoltarea capacităților organizaționale

În scopul fortificării capacităților sub-recipientului responsabil de fortificare capacităților comunitare și eliminarea barierelor legale de acces la servicii pentru grupurile cheie a fost elaborat un plan de dezvoltare organizațional. În perioada de raportare s-a realizat fortificarea sistemelor de securitate în cadrul organizației. În scopul îmbunătățirii politicilor organizaționale, procedurilor și instrumentelor operaționale a fost formulat caietul de sarcini pentru dezvoltarea ulterioară.

Consolidarea Centrului de Resurse în Reducerea Riscurilor

Este o activitate menită să crească capacitatea Rețelei Naționale în domeniul Reducerii Riscurilor și să sporească angajamentul instituțiilor publice în susținerea programelor de reducere a riscurilor. Responsabil de implementarea acestui component este Asociația Obștească „Uniunea pentru prevenirea HIV și Reducerea Riscurilor”.

Activitățile oferite în cadrul proiectului:

- Oferirea de consultanță, instruire/workshop-uri pentru organizațiile membre UORN. Pe parcursul perioadei de raportare a fost realizată o instruire, pentru coordonatorii și asistenții de proiect în reducerea riscurilor, din cadrul a 8 organizații membre UORN, în domeniul „Time management”. Organizațiile implicate: AO „Reforme Medicale”, AO „Pentru Present și Viitor”, AO „GenderDocM”, Centrul „Adolescentul”, AO „Zdorovoye Budushee”, AO „Triniti”, AO „Centrul Pas cu Pas regiunea Sud”, UORN, Bălți.
- Asistență tehnică specifică pentru organizațiile implementatoare de programe în reducerea riscurilor (PRR), din Bălți, Chișinău, Tiraspol, Fălești, Ungheni și Dondușeni, în dezvoltarea și suportul grupelor de inițiativă create din clienții PRR, reprezentanții comunității persoanelor consumatoare de droguri injectabile. Astfel, asistenții pentru activități regionale, din cadrul Centrului de Resurse: 5 persoane au realizat 17 sesiuni/ședințe de instruire cu grupele de clienți ai PRR, 11 dintre acestea fiind realizate în teritoriu, cu implicarea a 177 participanți, dintre care 66 de bărbați și 111 femei. Toate documentele care confirmă activitatea dată sunt anexate prezentului raport: Plan întruniri cu comunitatea_I-2016, Lista participanti_I-2016, Raport întruniri cu comunitatea_I-2016 și Agende si rapoarte_I-2016
- Menținerea și actualizarea site-ului web al UORN (<http://uorn.md/>), ca resursă pentru angajații implementatori ai proiectelor de Reducerea Riscurilor. elaborat în anul 2015, la moment este utilizat activ ca resursă pentru angajații implementatori ai proiectelor de Reducerea Riscurilor, drept resursă informațională veridică în domeniile: consumului de drog (<http://library.uorn.md/category/droguri/>), prevenirea HIV (<http://library.uorn.md/category/hivsida/>), cât și altă informație ce ține de politicile sociale, studii și sondaje în domeniu, Buletinul informativ poate fi accesate pe link-ul (<http://library.uorn.md/>). La fel poate fi vizualizată rețeaua organizațiilor partenere ce oferă servicii în cadrul programelor de Reducerea Riscurilor (<http://uorn.md/ru/parteneri-map/>). Pe site se plasează noutăți cu referire la activitățile realizate în cadrul și cu suportul UORN, la fel sunt plasate anunțuri necesare realizării activității.
- Biblioteca - resursă pentru organizațiile și specialiștii ce activează în domeniul Reducerii Riscurilor. UORN a beneficiat de cărți și foi volante oferite de Alianța Internațională pentru HIV/SIDA din Ucraina (<http://www.aidsalliance.org.ua/>) și Rețeaua Eurasiatică de Reducerea Riscurilor (EHRN - <http://www.harm-reduction.org/>).

3.1.2. PLEDOARIE PENTRU RESPONSABILIZARE SOCIALĂ

În scopul promovării activităților de reducere a riscurilor, reducere a stigmatizării și sensibilizarea populației pe parcursul perioadei de raportare au fost desfășurate Campanii social-informative în contextul zilelor comemorative, după cum urmează:

1. "Zero Discriminare" realizată pe rețeaua de socializare Facebook, prilejuită Zilei Internaționale "Zero Discriminare", marcată anual pe data de 1 martie.
2. "Împreună pentru viață", organizată cu ocazia "Zilei Internaționale de combatere abuzul și Traficul ilicit de droguri" – 26 iunie.
3. "Te privește! Privește pe fiecare", prilejuită Zilei Mondiale de comemorare a persoanelor decedate de HIV/SIDA – a treia duminică din luna mai;

Totodată, pe parcursul perioadei de raportare au fost organizate un șir de activități de lobby și pledoarie prin intermediu unor mese rotunde/ședințe de lucru cu participarea comunității la nivel central și local (raional) care au avut drept scop sporirea angajamentului autorităților publice, îmbunătățirea relațiilor cu APL, serviciile de sănătate și cele sociale, societatea civilă și alți actori relevanți în vederea responsabilizării, sustenabilității și îmbunătățirea continuă a răspunsului la HIV.

3.2. ELIMINAREA BARIERELOR LEGALE DE ACCES LA SERVICII A PTH ȘI POPULAȚIILOR CHEIE AFECTATE

Servicii de asistență juridică pentru populațiile cheie

Pe parcursul primei jumătate a anului 2016 Institutul Drepturilor Omului din Moldova (IDOM) prin intermediul a 5 avocați, au continuat să asigure asistență juridică/ litigare gratuită persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA și familiilor acestora și populațiilor cheie (CDI, LSC, BSB) inclusiv în regiunea transnistreană.

Avocații oferă suport la distanță și în teren efectuând vizite regulate la Centrele Sociale Regionale, Centrele care oferă suport psihosocial pentru PTH și organizațiile care oferă servicii de Reducere a Riscurilor, în baza unui orar prestabilit pentru fiecare lună și trimestru. Asistența solicitată din partea beneficiarilor ține de probleme de ordin legal, civil (inclusiv divulgarea statutului HIV), administrativ.

Pe parcursul primului semestru din 2016 au fost consultate 242 persoane, inclusiv 66 din regiunea transnistreană, dintre care: 137 – PTH; 71 – CDI; 13 – PTH care ar fi și CDI; 12 – persoane în tratament de substituție cu opiacee (TSO); , 1 CDI, totodată aflat în TSO; 6 – LSC și 2 – BSB.

Monitorizarea respectării drepturilor legale la nivel de comunitate

Pentru a susține monitorizarea bazată pe comunitate și promovarea respectării drepturilor omului litigatorul, care coordonează echipa de avocați, asigură selectarea și litigarea strategică a cazurilor legate de încălcarea drepturilor omului ale PTH și populațiilor cu risc sporit de infectare de pe ambele maluri ale râului Nistru.

În cadrul programului de litigare, în perioada de raportare au fost preluate 11 cazuri de încălcare a drepturilor persoanelor din populațiile cheie. 2 cazuri au fost finalizate, iar restul 9 sunt în derulare. Cazurile litigate țin de:

- divulgarea statutului HIV de medicul de familie public, în prezența altor persoane și indicarea în documentația medicală codul maladiei Z-21.
- divulgarea informației confidențiale privind starea de sănătate, prin metoda plasării hotărârii judecătorești integrale în baza de date a hotărârilor instanțelor

- judecătorești naționale, care este publică și poate fi accesat de oricine.
- divulgarea statutului HIV de medicul de familie către sora acesteia.
  - încălcarea drepturilor, reținere ilegală, aplicarea nejustificat și nemotivată a măsurilor preventive sub formă de arest, a fost supus unui tratament inuman în detenția preventivă, a fost stigmatizat, organele de drept îl percepeau ca pe un infractor din cauza statutului său de utilizator de droguri injectabile, încălcarea la dreptul la viață privată.
  - în lipsa originalului certificatului de naștere și lipsei informației oficiale cu privire la identitatea acesteia în Republica Moldova, autoritățile nu o pot documenta.
  - încălcarea integrității fizice a persoanei.
  - încălcarea de către Federația Rusă a dreptului la viață privată și de familie a persoanelor străine cu status HIV, care doresc să obțină dreptul de ședere legală și cetățenie în Federația Rusă.
  - ajutorul social pe care-l primea beneficiarul pentru perioada rece a anului a fost stopat din cauza statutului său HIV pozitiv.
  - problema reintegrării copilului în familie.
  - problema răspunderii administrative în conformitate cu două articole ale Codului Contravențional: Articolul 6.13 (Folosirea substanțelor psihotrope fără prescripție medicală) și Articolul 12.8 (Conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate).
  - problema reținerii nejustificată a beneficiarei. Necunoașterea de către organele de urmărire penală și instanțe judecătorești a legislației ce reglementează eliberarea și păstrarea metadonei la domiciliul persoanelor aflate în evidența Programului de Tratament Farmacologic cu Metadonă conform Ordinului Ministerului Sănătății nr. 159 din 20 mai 2003.

INDICATORII DE PERFORMANȚĂ AI PROGRAMULUI

Pentru prima jumătate a anului 2016 performanța medie a indicatorilor de proces este de 111.5% (la calcularea mediei, indicatorii individuali sunt setați la un scor maxim de 120) și media indicatorilor Top 10 este de 111.9%.

La 30 iunie 2016, din 6 indicatori raportabili din cei 8 în baza cărora se măsoară performanța programului, țintele au fost depășite pentru 5 indicatori, pentru un indicator au fost substanțial atinse. Ratingul general acordat de Fondul Global grantului HIV implementat de Centrul PAS este A1.

	Indicatori	Țintă	Rezultate	Statut/gradul de atingere a țintelor
Impact	HIV I-11: Procentul consumatorilor de droguri injectabile care trăiesc cu HIV	N/R		
	HIV I-9a: Procentul bărbaților care fac sex cu bărbați care trăiesc cu HIV	N/R		
	HIV I-10: Procentul lucrătoarelor sexului comercial care trăiesc cu HIV	N/R		
	HIV I-4: Mortalitatea asociată cu SIDA la 100,000 populație	< 3.12	3.99	
Rezultat	HIV O-6: Procentul consumatorilor de droguri care raportează utilizarea echipamentului steril la ultima injectare	N/R		
	HIV O-5: Procentul lucrătoarelor sexului comercial care raportează utilizarea prezervativului cu cel mai recent client	N/R		
	HIV O-4a: Procentul bărbaților care fac sex cu bărbați care raportează utilizarea prezervativelor la ultimul contact sexual anal cu un partener bărbat	N/R		
	HIV O-1: Procentul adulților și copiilor cu HIV care sunt în tratament ARV la 12 luni după inițiere	≥83%	83.98%	
Proces	KP-1d: Procentul consumatorilor de droguri injectabile (CDI) acoperiți cu servicii în cadrul programelor de prevenire HIV - pachet de servicii definit	7000	10449	*

KP-5: Procentul persoanelor care au beneficiat de tratament de substituție cu metadonă care s-au aflat în tratament timp de cel puțin 6 luni	64%	63%	
Numărul consumatorilor de droguri care au inițiat tratamentul de substituție cu metadonă	80	89	
KP-1c: Procentul lucrătoarelor sexului comercial (LSC) acoperite cu servicii în cadrul programelor de prevenire HIV - pachet de servicii definit	1875	3823	*
KP-1a: Procentul bărbaților care fac sex cu bărbații (BSB) acoperiți cu servicii în cadrul programelor de prevenire HIV - pachet de servicii definit	1475	1615	
Proporția persoanelor noi testate la HIV cu rezultat pozitiv, înrolate în servicii de îngrijire (pre-TARV sau TARV) de către ONG-uri.	Neraportabil		
Numărul ONG-lor prestatoare de suport psihosociale, acreditate de stat pentru prestarea serviciilor sociale populațiilor cheie afectate (PTHIV, CDI etc.)	Neraportabil		
Numărul de cazuri de încălcare a drepturilor PTH inițiate pentru litigare strategică	10	11	

*cota maximă luată în calcul pentru medie este de 120%

	>100%
	90%-100%
	60%-89%

N/R - nonraportabil
nu se
N/A - aplică

UTILIZAREA FONDURILOR

Până la 30 iunie 2016, Centrului PAS i-au fost debursate de către Fondul Global 4,318,047 Euro. Rata cumulativă a debursării este de 100 % (figura 1).

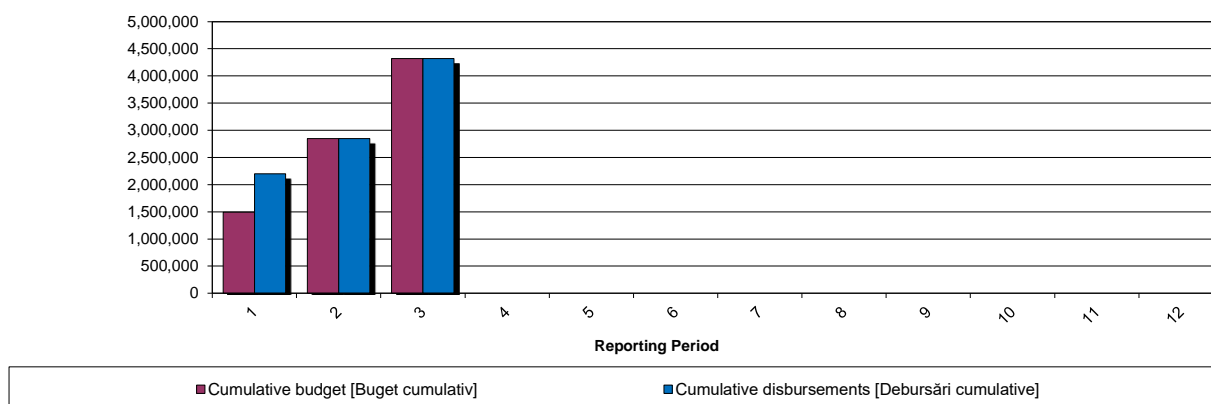

Figura 1. Bugetul și debursările de către Fondul Global (€) în perioada de raportare P3.

Rata de absorbție pentru perioada raportată este de 87,2% (actual: 1,282,100, buget: 1,470,297) din bugetul semi-anual. Rata cumulative de absorbție din debursare (cheltuieli la nivel de PR & SR) la data de 30 iunie 2016 este de 95,5% (Actual 4,126,699/Debursat 4,318,046) variația este determinată de angajamentele care urmează a fi achitate în perioada următoare, întârzierea unor activități și resursele neutilizate destinate pentru operaționalizarea unităților mobile.

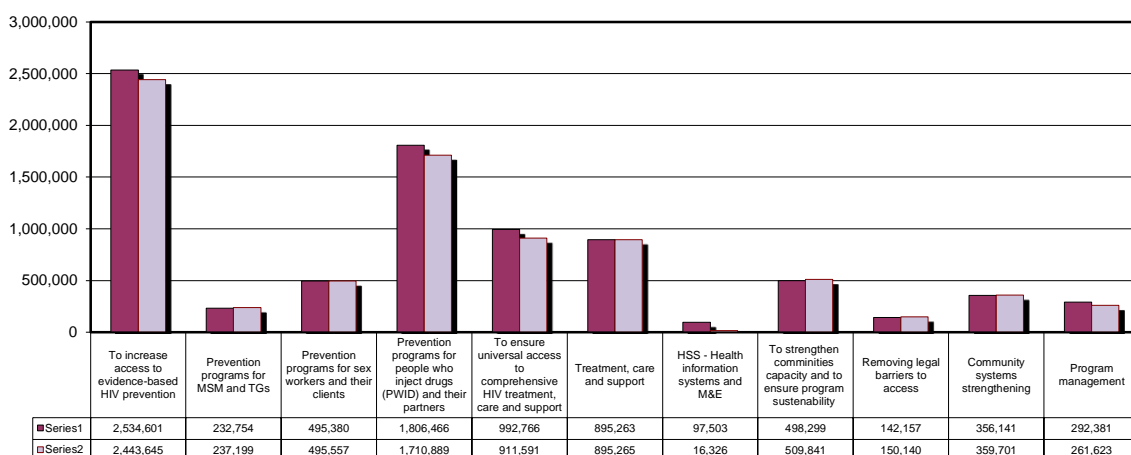

Figura 2. Bugetul și cheltuielile actuale după obiectivele Grantului (€) în perioada de raportare P3.

Legătura dintre performanța financiară și programatică: pentru perioada raportată, performanța medie a tuturor indicatorii este de 111,1% și performanța financiară la finele semestrului I anul 2016 este de 95,5% ceea ce demonstrează consistență între performanța programatică și cea financiară.